

NOVA PRAVA

584. Gospod P. n.
priznava licejske knjižnice
Ljubljana Grossmayerjeva

GLASILO NARODNO-SOCIALISTIČNE STRANKE.

Uredništvo in upravnništvo: Ljubljana, Gradišče št. 7, levo.
Telefon šte. 77.

Izhaja vsako soboto.
Posamezna številka velja 1 krono.

Naročnina: Mesečno 4 K, četrletno 12 K, polletno 24 K
in celoletno 48 K. — Inserati po dogovoru.

Aleksander.

Regent Aleksander pride danes popoldne v Slovenijo.
Po tisočletnem robstvu je bil narod osvobojen. Hlapci in sužnji so pretrgali verige. Iznajli tuje valpte in ustvarili lastno državo z gospodarjem lastne krvi. Samosvoili smo z vsemi predpogoji, da si ustvarimo resnični dom svobode: državne, kulturne, gospodarske in socialne.

Karadjordjevič so danes najvišji predstavitelj državne oblasti troimenega naroda Srbov, Hrvatov in Slovencev. Večina naroda je hotela kralja, zahtevala Karadjordjeviča.
Zato pozdravljamo Aleksandra v svoji sredi, kot izvoljenega po volji naroda! Pozdravljamo ga kot simbol naše svobode in kot junaka, ki se je boril za to svobodo!

Hinavci.

Kakšen šunder in ropot so delali klerikalci ob oktroiranem občinskem redu, ki določa, da imajo tudi ženske volilno pravico v občinah. Koliko hvale je bilo izrečeno na račun klerikalne ljudske stranke, kako se je stranka poviševala v deveta nebesa, češ, tako napredne stranke kot je Ljudska stranka je ni, in vse druge stranke, ki govorijo proti ženski volilni pravici, so mračne in reakcionarne. Koliko pozivov je šlo po deželi, naslovljenih na žensstvo, češ, da naj si žensstvo zapomni postopanje demokratov, socialistov in vseh teh, ki se izrekajo proti ženski volilni pravici.

Naš list je odobral, da dobi ženska volilno pravico, ker ni nobene razloga, da bi se ženska postavljala v politiki moškimi, ker je njena prejoja političnega položaja ravno toliko vredna, kot presoja moškega in tedaj o političnem položaju ravno tako sme in more izraziti svoje mnenje kakor moški. Povdarjali smo, da smo se z žensko volilno pravico postavili v vrste najdemokratičnejših narodov in da nam je to vsekakor v čast in da nam to pridobi spoštovanje resnične demokracije. Izrekli smo pa že takrat svoj dvom o resničnosti demokracije klerikalcev ter povdarjali, da so ti za

žensko volilno pravico iz vseh drugih razlogov, samo ne iz razlogov demokracije, temveč predvsem zato, da bodo lahko izrabljali spovednico, v kolikor jim za to prižnica ne bo zadoščala.

In nismo se motili. — Te dni se je obravnaval v takozvanem narodnem predstavništvu volilni red za konstituantno in tam je zaveznik naših klerikalcev Stojan Protič bral prav hude levite tem, ki so za žensko volilno pravico, češ, da mora ženska preje dobiti raznih drugih pravic, predno bo za volilno pravico zrela. In to si je upal v prisotnosti klerikalcev, to pač zato, ker jih je poznal. Sedaj pa pišejo prav vodene in jezuistične zagovore za svoje zadržanje, češ, da bodo drugi nastopili in da je zbornica kar pogledala ob dr. Holnjevčevem govoru. Ne ob odveč, če klerikalci to, kar so v dneh hvalospevov na oktroirani občinski volilni red pisali o slovenskih demokratih in socialnih demokratih, še enkrat sami preberejo, ker pisali so vse te bridke resnice sebi samemu. Kar so očitali narodnim demokratom in socialnim demokratom, vse to velja za nje same in povrh velja za nje še prav posebno označba: Hinavci!

Borba na Koroškem.

Napačna je misel, da se na Koroškem bje boj za cono A. Že zadnjič sem opozoril na to, da je cona B navezana na južno cono. Kmalu nato je moj trditelj potrdil celovški sod. dem. poslanec Gröger, ki je v dunajskem parlamentu izpregovoril po poročilu »Arbeiterwille« te le besede: »Klagenfurt kann ohne das Hinterland des Völkermarkter Bezirkes und des Rosetaler nicht existieren«. Celovec torej ne more živeti brez nas zato tako pogajanje za cono A. Ljubezen Nemcev do vindšarjev gre pač samo skozi želodec. Sedaj nastane samo še vprašanje, kdo se bo uklonil, ali mi, ki kaj imamo in smo že od nekdaj bivali na tej zemlji, ali privandfranci, ki so odvisni od nas. Gröger kot »guter Deutscher«, kakor pravi, bi seve želel prvo, kljub temu, da mora priznati, da je južna cona slovenska, in sicer zato, ker so Slovenci vsi zmožni tudi nemškega jezika in ker gravitirajo proti Celovcu. »Wehl ist es wahr, dass in der Zone A die Bevölkerung der slovenischen Nation angehört. Aber diese Slovenen sind alle der deutschen Sprache mächtig und alle gravitieren sie nach Klagenfurt, nach Deutschösterreich.« Mi smo že povedali: manjšina se bo uklonila večini, mesto deželi in celovška kotlina ostane nerazdeljena. Mi bomo glasovali prvi in ob enem izrekli sedbo tudi čez cono B. Tega se gospodje v Celovcu po svojemu uspehu taborili zadnjih tednov tudi zavedajo, zato bi si našo naklonjenost radi pridobili zvičajnim potom. Dati nam hočejo — poslušajte! — narodne pravice. Dobesedno pravi Gröger: »Wenn sich die Bevölkerung der Abstammungszone A für Deutschösterreich entscheidet, dann wird allerdings auch diese Vorsorge getroffen werden müssen, dass die nationalen Rechte der Slovenen gesichert werden müssen«. Na to konobonke je odgovor čisto kratak: Če nam obljubite narodne pravice, zakaj jih ne daste našim neosvobojenim bratrom v cono B? ter v krajih nahajajočih

se izven con. na primer v heljaški okolici in zilijski dolini?!! Nihče vam več ne verjame!

Odkar so Nemško Avstrijo dali pod kuratelo, je delo za nemške agitatorje zelo neprijetno. Fako neumni naši delavci in kmetje pač niso, da bi verjeli, da se dobro godi onemu, ki je pod nadzorstvom reparacijske komisije, katera ne posega samo v gospodarska, temveč tudi v druga važna vprašanja nemško-avstrijske republike. To je torej tista hvalisana svoboda!

Tudi šlager o Srbiji nič več ne drži, odkar so naši ljudje izvedeli, da je bila sama laž, kar so pisali nemški časopisi o Srbiji, in za časa vojne tudi slovenski. Ljudje postopajo pametnejši in ne silijo več tja, kjer so povzročitelji krvave vojne. Kdo pa bo silil na zatožno klop? Kdo se bo udnjal državi, ki mora za kaznen plačevati ogromne davke? »Neue Freie Presse« piše, da bo moral vsak državljani Nemške Avstrije, štiri dni v tednu samo za državo delati. Marsikateri Nemec bi bil srečen, ako bi znal še kak drug jezik, da bi lahko zapustil na smrt obsojeno državo. Nemci ne znajo jezikov, ker se jih niso hoteli učiti, misleči, da nemščina zavladala po celem svetu. Po prevratu je moralo zato vse nazaj v ozke meje Nemške Avstrije, ki ima pri 6 milijonov prebivalcev nad 220.000 uradništva. To je bridko tako za nastavljenec, kakor za davkoplačevalce. Če kljub temu še kdo, ki je našega redu, tja sila, je ali poiskupljen, ali pa narodno nezaveden in nepoučen. Ne vemo, čemu naj bi naši ljudje z njimi vred trpeli in prenašali težka bremena, ko so vendar le Nemci zakrivali vojno. Če nemški socialisti, ki se niso znali upreti vojni, sedaj z vso silo dajo na to, da bi Koroške Slovence spravili v nesrečo, pod nemško oblast, ter jih popolnoma upropasti gospodarsko in narodno, se moramo slovenski socialisti najodločneje postaviti proti temu. Konec mora biti nemškutarstvu, ker je neznakašno in nekulturno! Vsaka kultura mora biti narodna — brez kulture pa si socializma ne moremo

predstavljati. V smislu programa narodno-socialistične stranke priznavamo samo živo narodno mejo. Zatevamo združitev vseh sinov jugoslovanskega naroda. Zato nas tenbolj veseli, da se drami narodno življenje na Koroškem na celi črti, posebno onstran meje, kjer bridko obžalujemo nemško-avstrijsko gospodarstvo in so brez vsakih narodnih pravic. Boj mora biti izvojevan na celi črti od Gosposvete do zilijske doline. Zato toplo pozdravljamo novoustanovljeno društvo »Gospodarski Zvon«, ki ima nalogo zainteresirati jugoslovansko javnost za borbo na Koroškem. Osvobojo zaslužnega dela jugoslovanskega naroda ne smatramo za imperializem, temveč za živo narodno in kulturno potrebo. Red v državi bomo že napravili z združenimi močmi. — sedaj je glavno, da smo združeni. Naši somišljeniki naj posvečajo Koroški vso svojo pozornost. Komur razmere dopuščajo, naj gre na Koroško, da se tam seznani z razmerami, ter sodeluje pri gradbi in utrjevanju severne meje naše domovine. B.

Preskrba in izvoz.

Tik pred zadnjo žetvijo so z lahkomi-seljno naglico uvedli prosto trgovino in sicer s pomočjo vseh političnih strank. Pri kupiti so se hoteli veleagrarim krogom in z izvoznici obogatiti strankine fondе. Interes najširših konzumentskih krogov se je zastopaljal. Vendar, ko so prišle ljudske množice revolucionirati vsled vedno naraščajočih cen najvažnejših življenskih potrebščinam, in so se raznim političnim voditeljem pričeli puntati lastni pristaši, so iste stranke, ki so enkrat blagoslovljale prosto trgovino, pričele proklinjati privatno spekulacijo. Ubirale so mile strune ljubezni do izstradanega in revnega ljudstva. Toda za socialnimi besedami so se skrivala sebična kapitalistična srca, ki so odurna in ljudstvu sovražna. Brezmejna hinavščina kapitalističnih političnih strank mogoče še nikdar ni bila bolj nesramna kot tedaj. Oni, ki so svoje kase napolnili z verižništvom in oduševstvom, oni, ki so obogatili z izvoznici, oni, ki so kupili blago in s tem višali cene — naj bodo naenkrat prijatelji ljudstva? Smešno!

Nikdar si nismo mislili, da si bodo upali vladajoči mogotci tudi letos ponoviti svojo umazano igró — in igrati nedolžnega v volčji koži! Že pred meseci so v Beogradu sklenili, da se prosta trgovina z novo žetvijo omeji. Izvoz bi naj bil v rokah zadrug, pri kateri je večinsko udeležena država. Zadruga ima v rokah tudi preskrbo prehranjevalno pasivnih krajev. Prepričani smo, da zadruga ne bi popolnoma rešila prehranjevalne krize. Ampak vsaj en korak smo bili bližje k znosnejšim razmeram, in boljše je nekaj kot nič! Toda tudi to malo ni bilo vseč kapitalističnim krogom. Zadrugo hočejo, še predno je imela svoj prvi občni zbor — ubiti. To samo izključno s tem namenom, da bo zopet izvoz v privatnih spekulantskih rokah in da se na notranjem trgu iznebe nevarnega konkurenta.

V meščanskem časopisju se je zagnal huronski krik, da je pri zadnjih izvozih mleviskih izdelkov pripravljali odbor za druge zaslužil ogromne profite in da zadruga na beograjski borzi spekulira z valutami ter s tem zmanjšuje vrednost našega denarja. Očitki imajo skoraj gotovo izključno le namen, diskreditirati zadrugo in ne bo vse tako res, kot zavistni bankirji in veletržki kriče: Žal jim bo tudi za tem, ker oni niso služili za lastne žepe. Vendar, če je pa res, da zadruga ni ravnala v interesu splošnosti, potem bi bila vladna dolžnost, da to prepreči, oziroma da druga navodila. Vsakemu lumpu se lahko pristrižejo peroti, če je še kakšna državna avtoriteta v veljavi. In to prav posebno pri središnji zadrugi, kjer ima država polovico kapitala. Toda za to ni šlo. Skoraj gotovo se ne motimo: Lumparijo so sami neposredno povzročili, da se med ljudstvo lahko stopi in poroče: z zadrugo ne bo nič, bo le najboljše, če poskusimo zopet s prosto trgovino.

Proti prosti trgovini z letošnjo žetvijo se pa moramo upreti. Nikdar ne bomo pustili, da bi z letošnjo bogato žetvijo zopet razpolagale razne banke v zvezi s privatnimi spekulanti. In sicer zato ne, ker prav dobro vemo, da ne bomo imeli prihodnje pomlad revnejši sloji nič toliko kruha, da

se ga bi lahko do s tega najedli. Vse bodo zašpekulirali in izvozili. Cene bodo take, da jih razen verižnikov ne bo nihče zmogel.

Proč s prosto trgovino!

To je naša zahteva, od katere niti za las ne odstopimo. Dovolj je bilo pomankanja in dovolj krvi proletarskih vrst za košček kruha. Ne stikajte za komunizmom, ljudem dajte kruha ter znosne življenske pogoje in vse bo v redu! — aa. —

Stari in novi socializem.

Ako danes poslušamo češkega socialističnega delavca, se bomo hitro prepričali, da tudi njegov razum iz današnjega nevzdržnega položaja ne najde drugega izhoda, kot nasilno razlastitev. To dejstvo nas pa ne sme nikakor razočarati; vsaj je bil češki delavec v tej smeri vzgojevan po cela desetletja. Umevno je, da niti ena resna češka stranka nima niti najmanjšega nagnenja slediti boljševiskemu vzgledu. Ko na drugi strani hočejo različne socialistične stranke doseči socializacijo produktivnih sredstev s pomočjo nasilne razlastitve, zahteva ljudstvo izpolnitve obljub in tirja raj na zemlji, ki naj bi se porodil po razlastitvi.

Ali pa velja, da je z razrednim bojem in nasilno razlastitvijo mogoče upostaviti nov družabni red? Na to vprašanje smo teoretično odgovorili že v zgorajšnjih odstavkih. Dopolniti hočemo naš odgovor še iz stališča prakse in skušenosti.

Predvsem nekoliko besed o razrednem boju. Razredni boj je nujen, ako hoče doseči en razred nekaj, v kar drugi razred, ki ima moč v svojih rokah, pristovoljno ne privoli. Ta boj pa ne vidimo le med stanovskimi razredi, temveč tudi med političnimi strankami, ki se naravno večkrat v večji ali manjši meri krijejo z družabno razredno razvrstitvijo. Popolnoma pravilno je, če kdo trdi, da delavstvo ne sme odnehati od razrednega boja in od težnje po moči v državi. A razredna obsedenost in fanatizem je barbarstvo in proglašati ga more le socialistični dogmatizem (slepa vera). Isto velja tudi o razredni morali. Pripoznavi je mogoče le vseobčo ljudsko moralno, nikdar ne razredne.

Razredni boj alfa in omega, temveč le del modernega delovanja delavskega in socialističnega gibanja. Ravnotako je potrebno vzgojno delovanje, sodelovanje z ostalimi družabnimi vrstami v boju za pravične zahteve naroda in zahteve napredka, potrebno skupno delovanje z njimi pri urejanju javnih razmer in skupnih narodnogospodarskih in kulturnih vprašanj itd.

Napačno je, če gleda kdo na vse življenske pojave le skozi razredna očala in če reducira vse socialistično delovanje le na razredni boj. Dokler se razumeva razredni boj tako, kot sem naznačil zgoraj, je razredni boj potreben in koristen. Nesmiselna iluzija pa je, če hočejo nekateri z razrednim bojem in le z bojem doseči vse, razrešiti najtežje probleme gospodarskega in socialističnega življenja, doseči tudi socialistično družbo na isti način, kot se doseže zvišanje mezd ali skrajšanje delavnega časa.

Socializem predstavlja družabni red, v katerem je uprava in dobiček gospodarskih podjetij prešla v eni ali drugi formi v ljudske roke. Kako tovarno razlastiti, še dolgo ne pomeni, da bode tovarna v naprej tudi prospevala. Vreči iz nje kapitaliste, je precej lažje, kot jo za nove demokracije uprave voditi. In zato praktična izpeljava socializma zdaleka ni le vprašanje boja in moči, temveč — da strnem vse, kar mi je v mislih, v eno samo besedo — tudi upravno vprašanje, z drugimi besedami: kulturno gospodarsko vprašanje ljudskih mas.

To okolnost je spregledal marksizem. Spregledal to staro socializem sploh in ne vidi po večini današnje socialistično gibanje. Tu tiči največja slabost socialističnega gibanja, ki nam osvetljuje katastrofe njegovih praktičnih poskusov.

Kot prvo je odkrilo to slabost socialističnih naukov zadržno gibanje — torej delavstvo samo. V Angliji, Franciji, Nemčiji in pri nas, povsod je moralo zadržno gibanje delavstva preživeti žalostne dobe neuspeha in razočaranja. V klasični zemlji zadržnega gibanja, v Angliji, se je šele po nekoliko desetletjih neuspeha in izkustva posrečilo postaviti zadržno gibanje na ono trdno podlago, ki se je na njej razvilo do svoje sedanje mogočnosti. Uspešno pa je zadržništvo dosedaj le v konzumnih zadrugah, medtem ko se je za socializacijsko organizacijo produkcije najvažnejša zadržna oblika, produkcijska zadruga, le v najredkejših slučajih obnesla. Neuspehi poslednje oblike so tako očitni, da se je v zadržnih in socialističnih krogih že deloma vgnezdil nazor, da je demokracija produkcijski način, kjer voli delavec svoje predpostavljene ali sodeluje celo v upravi, nenaraven in nemogoč. Jaz se ne strinjam s tem nazorom. Vendar pa moramo priznati, da za demokracijo in socialistično upravo produkcije dosedaj še niso v zadostni meri dali potrebni pogoji in da bodo stvorjeni šele z nadaljnim razvojem in praktičnim izšolanjem ljudstva.

Ne smemo gledati na vse pojave z očmi naivnih ljudi, ki mislijo, ako vodi kapitalistični posestnik z uspehom svojo pralnico ali strojno, da jo bode vodila z uspehom tudi delavska skupina. Vodstvo kapitalističnega podjetja je enodušnejše in lažje kot socialistično organiziranega podjetja.

Tovarna, v kateri je delavec družabnik, kjer sodočujejo o upravi, voli in odstavlja svoje predpostavljene, zahteva od delavstva mnogo moralne in kulturne kvalitete kot pa tovarna, ki je v njej delavec brezpraven in brez besede pri upravi, kjer je kapitalistični posestnik edini gospod in jo lahko vodi, kakor mu ljubo.

A to ne velja le za zadržna produkcijska podjetja. Ogromne težave demokracije gospodarske uprave izkusi vsaka revolucijska država, ako prevzame v svoje roke večje število podjetij, v svrhu upravljanja nove uprave pod kontrolo revolucijskih in še ne dospelih mas. Pokaže se takoj, kako neizmerno je težko obdržati v podjetjih potrebno avtoriteto, kako z redom pada resno vrednost dela in kako pada celo gospodarsko življenje.

Leninove žalostne izkušnje.

Nikjer ni bil upravni problem revolucijske socializacije ilustriran jasneje kot sedaj v Rusiji. Komaj je minulo nekaj mesecev boljševiske diktature, posvetilo se je tudi že v glavi glavnega voditelja komunizma Lenina, da socializem vseeno ni le vprašanje proletarske sile.

Lenin in njegovi tovariši, eden večji fantast od drugega, teoretički, ki so poznali narodno gospodarsko življenje le iz študija priljubljenih socialističnih doktrin (naukov), so poskusili spremeniti rusko družbo v komunistično državo. Razume se, da se je v imenu države razlaševalo in to brez odškodnine. Za nedolgo je bil »narod« posestnik nekoliko stotih tovarov, nerazunajoč te, ki so jih razlastili mestni sovjeti ali ki so iz njih delavci kratko in malo lastnike in ravnatelje izgnali in jih prevzeli v svojo upravo.

A Lenin je bil potr nad nasledki te socializacije. Z grozo je gledal na opustošenje v gospodarskem življenju Rusije pod vladjo sovjetov, kako se zapirajo tovarne, kako se je v delavnicah razpasel nered in lenoba, kako raste v socializiranih podjetjih režija in pada produkcija, kako se je vsepovsod zagnedil nered, nepoštenost in korupcija. Svedoval je takrat, da bi se prenehalo z nadaljnjimi razlastitvami, ker je bilo že itak več razlaščenega, kot se je moglo v redu izpeljati. Zahteval je, da naj se vodi nadaljni boj proti kapitalizmu z obnovo organizacije, pravilno upravo in kontrolo. Obužno kliče:

Delavci morajo poznati upravno vprašanje!

In spoznal je, da je njih nepoznavanje upravnega problema največja šibkost ruske revolucije. Čutil je jasno in skrbipolno izjavil, da se more socialistična država držati le s pomočjo reda in zvišane produkcije — drugače propade. In zato je svetoval, naj se v socializirane tovarne uvede akordni delavni sistem, po okolnostih i ameriški sistem Taylorov, naj se pokličejo vanje zopet meščanski veščaki za ravnanje, ki naj se jih dobro plača, čeprav je to resnično korak nazaj. Zahteval je od delavstva brezpozorno disciplino in zagovarjal je diktature — „meščanskih“ — ravnateljev nad uslužbenci in delavci državnih železnic in delavnic. Je to zanimiva logika državnega socializma? Politika diktatura proletarijata nad buržuazijo prenaša se kot socialna diktatura v delavnice in uloge diktatorja prevzame zopet „buržui“.

Lenin je izdelal strog disciplinarni red, katerega „Pravda“, organ sovjetske vlade toplo priporoča. Tudi Trocky se strinja s stališčem Leninovim, ako ga v tem oziru ni že takrat nadkriljeval, kot je možno soditi iz enega takratnih govorov k delavcem, v katerem je rekel: „Vsi naši voljeni komiteji, pa bodisi da so sestavljeni iz najboljših predstavitev delavskega razreda, ne odtetajo niti enega samega tehničnega veščaka, ki je dokončal obrtno šolo. Delavni razred mora zapeljati, da noben izsolani in nadarjeni tehnik ne more izpolnjevati svojih dolžnosti in nalog, ako je podrejen komiteju delavcev, ki nimajo pojma o njegovih znanostih.“

Samo po sebi je razumljivo, da je bila izpeljava teh principov vir nezadovoljnosti delavstva in boja vlade z delavstvom vsake poedine socializirane tovarne. Nastala je nujnost poslužiti se diktature: Stavke so prepevane, stavke so veleizdaja. To se je razglasilo z dekretom izdanim meseca julija 1919. Pred vrata tovarne so bile komandirane rdeče garde, stavkujoči proglasi za zaveznike buržuazije in njih zahteve potlačene z kriminalom in strojnimi puškami.

Socijalno zavarovanje.

Za pojem obratne neizgode mora biti merodajna katerakoli zveza med neizgodo in podjetjem, bodisi, da se je neizgoda pripetila direktno pri delu ali vsled drugih posebnih okoliščin, ki bi brez eksistence obrata in obratovanja ne bile dane in katerim bi delavec izven obrata in službene razmerja ne bil izpostavljen.

Kako se odškoduje vsled neizgode nastala gospodarska škoda? In kaj je škoda?

Kaj je škoda, neizgoda zakon ne pove. Oč. zakon pravi v § 1293, da je škoda vsaka izguba, katero kdo utrpí na svojem premoženju, pravičah ali na svoji osebi. K škodi ne spada ušli dobiček, uspeh, katerega bi kdo pri normalnem poteku stvari lahko dosegel.

Ker pojem škode ni določen v neizgodi zakonih, je bila praksa zavarovalnic zelo različna. V večini slučajev je bila vzkončna. Glavni kriterij pri določanju škode je bila višina mezde pred in po neizgodi. Ako je bila višina jednaka, ako je delavec po neizgodi dobičal isto plačo za isto in jednako delo, mu ni bila priznana renta, ker niso videli nobene škode. »Obratna neizgoda sama na sebi ne more biti odškodovana, ona tvoji pravno podlago za odškodnino samo takrat, ako delavec utrpí škodo na zaslužku.« Seveda se tu misli samo na zaslužek v obratu, kjer se je delavec ponesrečil. Ako se ravnamo samo po besedni interpretaciji obč. zakona in izpustimo gospodarsko in socijalno stran pojma škode pri ponesrečenem delavcu, moramo priznati obstoj škode, ravno ako je delavec sploh kaj izgubil na premoženju pravičah ali na svoji osebi. Na noben način ne more biti merodajna samo višina mezde. Tu pri isti plači, ima delavec še vedno lahko škodo. Celo pri višji plači po neizgodi, ima delavec še škodo. Slučaji v življenju to kažejo. Postranski zaslužek mu je vsled neizgode nemogoče, češurno delo mu posledice neizgode onemogočajo, itd. V podrobnosti se tu ne moremo spuščati; na vsak način je potrebno, da bodoči tostvarni zakoni pojem škode vsled neizgode preciznejše določijo. Samovolja prakse v škodo delavcu mora biti odstranjena. Merodajna ne sme biti juridična modrost, ampak gospodarska in socijalna eksistenca delavčeva. Obveša nam naložilo: in dubio pro reo. V dvomljivih

slučajih, naj se odloči v prid delavca! Ozirati se je treba na konkurenčno zmogljivost delavčeva.

Vsled neizgode nastalo gospodarsko škodo neizgodi zakon odškoduje z rento. Višina rente je odvisna od višine letnega zaslužka in od stopnje izgubljene delazmogljivosti.

V renti vidi avstrijski neizgodi zakon vso blagodejno rešitev težkega problema neizgode zavarovanja, radi tega je ta zakon tako ubog in zastarel, da potrebuje korenite reforme.

Predvsem mora zlasti pri bolniškem in neizgodi zavarovanju vsa teža skrb in dela biti položena v prehodno delovanje in v težnje izgubljene produktivne sile delavcu zopet vrniti. Treba je velkopoteznih zakonov in predpisov o varstvu delavčevega zdravja. Z železno doslednostjo je izvedbo teh zakonov in predpisov zahtevati. Obrtno nadzorništvo mora biti vse drugače organizirano. Danes je obrtno nadzorništvo bog zase — bol. blagajne in neizgode zavarovalnice pa zopet zase. Noteneza skupnega, organiziranega dela ni bilo dosedaj. Neizgode zavarovalnice imajo samo pravico zaprositi obrtno nadzorništvo da si ogleda zavarovanju podvrženi obrat in odda svoje mnenje glede uvrstitve in ev. poročila o nezadostnih varnostnih napravah. Neizgoda zavarovalnica more zopet na podlagi teh poročil zaprositi polit. oblast, da predpiše podjetniku gotove varnostne naprave. — Samo pravica je tu. Uspeh na more biti samo zajamčen, ako imajo neizgode zavar. dolžnost storiti iz svoje lastne inicijative in moči vse, kar je potrebno, da se neizgode prepreči. Neizgode zavarovalnice morajo dobiti v tem cilju neomejeno polno moč. Obrtno nadzorništvo mora biti z neizgode zavar. in bol. blagajnami ožje zvezano. Le intenzivno skupno delo bo imelo uspeh. Seveda bi morali biti pri neizgodi zav. že davno nastavljeni inženirji. V Nemčiji je v tem cilju veliko, veliko bolje. Tam je široko razvita t. zv. Unfallversicherungstechnik. Razvila se je cela znanost, ki ima na tehnikah važno mesto.

Neizgode onemogočijo, to bi morala biti glavna naloga zavarovalnic. Ako pa se neizgode prepreči potem je ta treba ponesrečenega delavca s pomočjo modernih sredstev vrniti državnemu in narodnemu ustvarjanju gospodarstvu. Rente je priznati šele tam, kjer druga sredstva odpovejo. To bi bilo pravo socijalno zavarovanje, ki ima vendar le namen sesiljevati gospodarsko moč države. Rente je obneiti na skrajni minimum. Danes pa je ravno narobe. Goreče priznavanje rent, začetek in konec vsega delovanja, je povzročilo moderno bolezen med delavstvom t. zv. rentno psihozo, ki gotovo ne koristi ne delavstvu, ne državi.

Po današnjih zakonih je neizgoda smatrati tudi za lóžez in bol. blagajne so dolžne prevzeti zdravljenje. Seveda je to mogoče samo pri onih delavcih, ki so zavarovani za slučaj bolezni in neizgode. Kdor je po zakonu obratno zavarovan samo za slučaj neizgode, (n. pr. poljedelski in gozdno-gospodarski delavci), za tega velja druga določila, glavno obč. zakona. Zdravljenje mora plačevati delodajalec — 4 tedne. In potem? Potem, potem pa pride t. zv. renta za delavca. — Skoro brez pomoči je, kajti neizgoda renta — ki nastopi po 4. tednu — je veliko prenizka.

Avstrijski neizgodi zakon določa, da ima ponesrečenec pravico do rente šele od prvega dne petega tedna po neizgodi! Prve štiri tedne — t. zv. karenčna doba — skrbi zani bol. blagajna. Za neizgodo zav. je merodajno stanje ponesrečenca prvega dne petega tedna od neizgode. Ako je v teku štirih tednov ozdravil brez posledic, ne dobi neizgode rente. Karenčna doba je zelo različna. V Nemčiji n. pr. 13 tednov, na Francoskem le par dni, v naši osnovi 11 tednov.

Ako smo zgoraj povdarili, da mora biti glavni namen neizgode zavarovalnic delovati prehodno in se truditi vrniti ponesrečenemu izgubljeno produktivno moč, tedaj moramo zahtevati, da karenčna doba sploh odpade in da morajo za zdravljenje ponesrečenca skrbeti od prvega dne neizgode neizgode zavarovalnice. Po današnjem zakonu neizgode zavarovalnice sploh nimajo nobene vloge na lečenje poškodovanca, čeprav bi moralo neizgode zavarovalnice zelo interesirati, na kak način se lečenje vrši, kajti ona mora plačevati neizgode rente. In čim slabše

je lečenje, tim večje ostanje posledice poškodbe in tim večja je renta. Iz tega vzroka je neobhodno potrebno, da zakon dá zavarovalnicam možnost vsaj gotove neizgode, zlasti one, ki potrebujejo specialno lečenje, prevzeti v svojo oskrbo takoj ali vsaj, kadar se ji zdi to potrebno. Zakoni drugih držav imajo večino ma še to določilo. Na ta način bi bol. blagajne zdravile le manjše poškodbe, pri katerih je povsem jasno, da po končanem lečenju ne bodo zapustile funkcionalnih posledic. Tu pa je iz praktičnih in finančnih razlogov potrebno, da je karenčna doba tako dolga, da v tej dobi ozdravijo vse manjše poškodbe. Štiri tedne je odločno premalo. Na ta način bi bilo zavarovalnicam omogočeno, da se z veliko večjo vneto in skrbnostjo zavezajo za težje neizgode in prevzamejo v svojo skrb specialno le-

čenje, omogočeno bi jim bilo pri težjih posledicah priznavati višje rente. Danes zavarovalnice potrošijo ogromno upravnih stroškov in izdajo velike svote za rente ponesrečenem, ki v teku dveh mesecev popolnoma ozdravi. Neizgode zavarovalnice morajo postati zavodi, ki skrbijo za moderne varnostne naprave, in za ortopedično zdravljenje. Manjše neizgode, pri katerih je treba več ali manj samo ambulatoričnega zdravljenja, naj prevzamejo bol. blagajne. Tako bo neizgode zavarovalnicam zagotovljen finančni uspeh, ki jim bo omogočil vršiti velike soc. naloge.

Če tako pojmuemo delovanje neizgodi zavarovalnic, je na drugi strani neobhodno potrebno, da imajo zav. dolžnost ponesrečenem preskrbeti umetne ude itd., česar danes zav. niso dolžne storiti.

(Dalje prih.)

Politične vesti.

Slavnosti v Pragi.

Te dni praznuje Praga velike slavnosti vsesokolskega zleta, ki pa žalibog ne bo to, kar bi moral biti. Vsesokolski zlet bi moral biti zlet vsega naprednega Slovanstva, dejstvom je slovanstvo vzajemnosti. Na vsesokolskem zletu v Pragi pa letos žalibog ne bo ne Rusov, ki v teh težkih časih pač nimajo smisla za idejo, kakoršna je sokolska, niti ne bo Poljakov radi napetosti, ki vlada med Češko in Poljsko radi Tešinskega. Kaj bo z Bolgari, tega še ne vemo, toda žalostno je, da je srbski Sokol odpovedal udeležbo zato, ker je češki Sokol vabil na zlet tudi Bolgare, kar je čisto prav storil z ozirom na sokolsko idejo. Moramo že reči, da slovanstvo vzajemnosti ne bo, če se bomo ozirali na minulo in da bo prazna ostala beseda: Slovan na dan!, če se bomo tako obnašali, kakor grozi obnašati se srbski Sokol. In da bi bilo drastično dokazano, da je slovanstvo vzajemnost vola strah, je začel še katoliški „Slovenec“ delati propand za odsotnost jugoslovanskega Sokola na praškem zletu, ogorčeno povdarjajoč, da bi bil to zločin, ker na zletu bodo tudi Italijani, v svoji katoliški poštenosti pa je pozabil pristaviti, da bodo na zletu reprezentanti italijanske države, katere je vabila češka država iz mednarodnih ozirov. Slovencev ogorčeno, ki ga diktira strah pred demokracijo in svobodomiselnostjo sokolske ideje, bi bila kmalu nasledla tudi slovenska javnost, kar jasno dokazuje, da današnja meščanska družba ni sposobna realizirati slovanstvo vzajemnosti, temveč, da čaka uresničenje te naloge na proletarijat slovanstvih narodov, ki ne pozna v intrigantstvu poročene zgodovine in v intrigantstvu umetno ustvarjenega sovraštva med narodi.

Usodna napaka.

Zdi se, da so tisti krogi, ki so imeli možnost kontrole nad zadnjim avstrijskim cesarjem Karlom, storili usodno hibo s tem, da so Karla izpustili kar tebi nič, meni nič v svobodno Švico, mesto da bi ga bili imeli toliko časa pod ključem, da bi postal krotek in da bi ga minila megalomanija, smatrali se v pravičah do avstrijskega in madžarskega prestola. Sedaj je najel celo advokata in v njegovem imenu proglašja svetu, da se cesar Karel ne more smatrati za navadnega meščana, temveč samo za cesarja na dopustu.

JUGOSLAVIJA.

4. Jadransko vprašanje. Še menda nekaj časa ne bo rešeno, ker Italijani rešitev nameravajo zavlačevati. Tržaški „Piccolo“ piše, da namerava nova Giolittijeva vlada glede rešitve jadranskega vprašanja revidirati več točk, katerih se je držal bivši ministrski predsednik Nitti. „Piccolo“ omenja nadalje da se Giolitti ne mudi skleniti dogovor, temveč da bo čakal, da se zganejo Jugoslavlani kot prvi, ker so bolj zainteresirani na stvari.

4. Baranja za Jugoslavijo. Pred kratkim se je zglasila pri ministrskem predsedniku Vesniću v Beogradu deputacija prebivalstva iz Baranje in zahtevala v predloženi spomenici, naj ostane Pečuh z drugim Madžarski še ne dodeljenem ozemljem še najmanj pet let pod Jugoslavijo. Vlada je to spomenico predložila zavezniškom.

4. Laško nasljuje na Sušaku. Ze prejšnjim ponedeljem so zopet udri karabinjerji v Narodno Veče na Sušaku in znova preiskali njegove prostore. Delovanje Nar. Veča je ustavljeno. Prebivalstvo je radi tega nasljuje zelo ogorčeno.

4. Italija dolži Jugoslavijo, da podpira Albance. Razni italijanski listi so prinašali vesti, da albanskim ustašem proti Italijanom poveljuje jugoslovanski častniki. Ze lani, ko so Italijani na enak način dolžili Južo-

slovane je naša vlada predlagala anketo, izvedeno od komisije, katero naj imenuje mirovna konferenca in ki naj ugotovi, koliko je na teh trditvah resnice. Pri tem predlogu vztraja naša vlada tudi sedaj.

4. Komunistični kongres v Vukovaru. 20. junija se je vršil v Vukovaru kongres komunistične stranke v Jugoslaviji. Kongresu je prisostvovalo 450 delegatov. Slovenijo je zastopal Petrič.

PO SVETU.

4. Italijanski ultimatum Albancem. Italijani so v bojih z Albanci izgubili mnogo moštva in materiala, ki je prišel v roke Albancem. Te dni je Italija izročila albanskim ustašem ultimatum, v katerem zahteva vrnitev materiala in ujetnikov, ker bo sicer zasedla italijanska vojska celo Albanijo. Ultimatum pa se Albanci menda niso preveč ustrašili, ker napravljajo Italijanom pred Valono še vedno hude pregrevave.

4. Morlica Esad paše podkupili Italijani. Pariški „L. homme libre“ pravi v poročilu o umoru Esad paše, da je čudno, da je morilec Albanec, štipendist italijanske vlade, prišel v Pariz z italijanskim potnim listom in z italijanskim denarjem. List izraža na ta način sum, da italijanska vlada pri umoru Esad paše nima čistih rok.

4. Zapadna Ogrska. Kakor znano, je zapadna Ogrska po mirovni pogodbi prisojena Avstriji, vendar pa se sedaj nahaja še pod madžarsko upravo. Prebivalstvo v tej pokrajini je nemško z večjimi hrvaškimi in z manjšimi madžarskimi naselbinami. Te dni je dospela na Dunaj deputacija Nemcev in Hrvatov pod vodstvom prof. Waltheima in predložila francoskemu in italijanskemu poslaniku ter šefu angleške misije spomenico, v kateri zahteva priključitev zapadne Ogrske k Avstriji. Zastopniki teh treh vele-sil so izjavili, da se priključitev zapadne Ogrske k Avstriji gotovo izvrši.

4. Kriza v Avstriji. Socijalni demokrati so končno podali svoj predlog za rešitev krize: Ustanovi naj se koncentracijski kabinet, v katerem bi prišli zastopniki posameznih strank na podlagi proporca. Ta vlada naj bi izvršila delovni program, ki naj ga stranke sporazumno določijo. Kakor se zdi, se bodo stranke za ta predlog zedinile.

4. Boj kot proti beli Madžarski, ki je pričel 20. t. m. postaja vedno ostrejši. Z Dunaja poročajo, da je bil poleg pricmeta donavske paroplovne družbe ustavljen tudi osebni promet na progi južne železnice. „Arbeiterzeitung“ piše, da se je državna zveza bančnih uradnikov pridržala bojkotnemu gibanju. Z Dunaja poročajo nadalje, da so začeli Madžari s protibojkotom. Madžari so ustavili vse za Avstrijo namenjene žitne transporte, ki so šli iz Jugoslavije skozi Madžarsko. To ima za posledico, da so cene živilom na Dunaju že zelo poskočile.

4. Rusko-poljska vojna. Po zadnjih poročilih so Rusi zopet na več frontnih oddelkih porazili Poljake.

4. Novo poljsko vlado je sestavil voditelj kmetijske stranke Vitoš iz liberalnih in socialističnih politikov, kar pomeni toliko, da bo Poljska zapustila svojo dosedanje imperijalistično politiko.

4. Splošna stavka v Ludwigshafnu. Radi aretacij, ki so jih izvršili Francozi v Ludwigshafnu pod pretrvezo, da so tamkajšnje organizacije pripravljale široko zasnovano vstajo proti francoskim okupacijskim oblastem, je izbruhnila v mestu splošna stavka v protest proti neupravičenemu postopanju Francozov.

4. Nova nemška vlada. Nova nemška vlada je sestavljena iz meščanskih strank brez socializma. Nova koalicia obstoja iz centruma, demokratov in nemške ljudske stranke. Sestavljen je kabinet takole: državni kancelar Fehrenbach (centrum), notranji minister dr. Koch (demokrat), finančni minister dr. Wirth (centrum), državni poštni minister dr. Giesberts (centrum), državni minister za prehrano dr. Hermes (centrum), državni branbni minister Geiser (demokrat), državni pravosodni minister dr. Heinze (nemška ljudska stranka). Za mini-

strstvo državnega zaklada je določen von Kardoff (nemška ljudska stranka). Zasedba ostalih ministrstev še ni končnoveljavna.

4. Angleško delavstvo za sporazum z Rusijo. Angleška delavska stranka je naslovila na Lloyd Georgea pismo, v katerem izjavlja, da so propadli vsi poskusi, ki so hoteli uničiti ruski socializem. Edna pot, ki vodi iz današnjih zmed, je priznanje ruske sovjetske vlade in vspostava direktnih diplomatskih odnosov med Anglijo in Rusijo.

4. Nemiri na Irskem. Položaj na Irskem je postal nevzdržen. Sinfajmci so se polastili že skoro celega otoka. Da naredi temu konec, je poslala angleška vlada tjakaj celo armado.

4. Boulogneška konferenca. Te dni je končala konferenca v Boulognu svoje delo. Konferenca je med drugim odobrila tudi vojaške odredbe maršalov Focha in Wilsona, da postanejo zavezniška gospodarja nad Carigradom in morskimi ožninami. Na konferenci se je sklenilo, pozvati čehoslovanske, jugoslovanske, poljske, grške, portugalske in rumunske delegate k razgovoru v Spao, ki naj bi se tikal vprašanj, ki jih neposredno vežejo zavezniški. Posvetovali so se znova tudi o vprašanju nemške odškodnine in njene razdelitve med zavezniške. Končno so določili, da se bodo v Londonu z ruskimi delegati započela pogajanja nadaljevala.

4. Konferenca v Bruslju, ki se bo vršila 2. julija, bo obravnavala sledeča vprašanja: 1. vprašanje dolgov poedinih držav v inozemstvu; 2. finančni položaj; 3. trgovske odnose v inozemstvu. Razpravljalo se bo tudi o notranjih finančnih in o ekonomiji posameznih držav, ter o uvedbi normalnih odnosov v trgovini. — Na boulogneški konferenci se je sklenilo, da se sestanejo v Parizu francoski, angleški, italijanski, belgijski in jugoslovanski strokovnjaki, da predložijo na podlagi gotovih smernic skupne predloge, ki se bodo izročili bruseljski konferenci.

4. Turška komunistična stranka se je ustanovila v Carigradu. Stranka razpolaga z mnogimi vojaškimi oddelki, v katerih se nahajajo tudi ruski komunisti.

Sevniški škandal.

Ob porodu Jugoslavije gotovo ni bilo med nami nobenega, ki je mislil, da bode treba voditi tudi v Jugoslaviji boj proti tujemu, nam sovražnemu kapitalizmu. Vsakdo je bil prepričan, da bode že vlada sama stila svojo dolžnost.

Toda motili smo se. Vlada danes ščiti povsod tuje kapitaliste in zatira domačine. Nešteto slučajev se je dogodilo, ki krčijo srce narodnemu proletarijatu in ga tirajo v obup. Vsak poštenomislec Jugoslovan se mora danes sramovati pred tujim svetom, če pozna razmere, ki jih je vpostavila v naši državi buržuazija.

Eden največjih škandalov, kar se jih je zgodilo v Jugoslaviji, se je zgodil v Sevnici.

Pred kakimi 40 leti se je priselil v Sevnico neznan človek, kupil za par stotakov, podrt mlin in začel izdelovati kopta. Slovenski delavec mu je pridno garal za par vinarjev na dan. Na mestu starega mlina se je počasi dvignila tovarna, ki je danes ena največjih te vrste. Z naraščanjem podjetja je rastele tudi gredbe lastnika podjetja, trdega Nemca, surovega kapitalista ljudske krvi, bratov Winkle.

Delavstvo, iz katerega Zuljev si je Winkle nakopičil bogastvo, je bilo pri njem nevedna, zaničevana slovenska golazen, katero je hotel izmoggati do kosti in zatreti popolnoma.

Izbruhnila je svetovna vojna in Winkle je prirejal orgije veselja, ko so se umikali naši bratje Srbi iz lastne domovine. Topli so pokali, zastave so vihrale, prirejali so pojedine na čast germanskim zmagam in v zasmeš Slovencem.

Leta 1918 je zmagala pravica in zastajala je tudi slovenskemu narodu svoboda. Tedaj sta hodila sevnika mogotca povešenih glav in bruhala jezo nad pravično usodo. Ob koroških dogodkih se jima je še enkrat razjasnilo lice in pripravljala sta že prostore za nemško soldatesko. Toda zaman.

Narodno delavstvo je bilo veselo, da je vendar prišel čas, ko bodo padli težki okoli tujega kapitalizma iz njegovih rok, da jih bode moglo svobodno razmahniti. Storilo je takoj korake, da se podjetje socializira in preide v roke tistih, ki so ga ustvarili z lastno krvjo in trdom. — Toda kako razočaranje: podjetje je prešlo v roke »Jadranske banke«. Nastavila je v svoje podjetje bivša lastnika brata Winkla kot ravnatelja s 40% deležev. Ponudba gospodarske zadruge, ki je hotela podjetje kupiti in razdeliti deleže med delavstvo, je bila odklonjena.

Delavstvo je bilo vsled tega upravičeno razburjeno in bati se je bilo, da bode poseglo po nasilnih sredstvih, da se iznebi osovraženih Winklejev. Tu pa je posegla vmes močna roka NSZ, ki je v discipliniranih vrstah njenega delavstva dosegla pomirjenje in pripravila delavstvo pod pogojem, da se nastavi v tovarno ravnateljstvo. Ob tega, da ostaneta Winkleja kot

strokovna ravnanja tovarne, dokler se ne bo Slovenca strokovnjaka, satelega baje do danes še ni.

Pričakovati je bilo, da bode vlada ta naš uspeh vpoštevala in ukrenila vse, da se delavstvo ne bode razburjalo. Toda storila je obratno.

Sedanji sekretar g. Guzelj je takoj, ko je videl, da smo delavstvo pripravili do tega, da ne bode nastopilo proti Winklerju, se pridu mirno in dostojno v tovarno in če se ne nastavi v tovarno noben izgnan Nemec, nastavi v tovarno nekoga Laureta, ki je bil izgnan in je na do danes še pojasen način ostal v Sevnici. Obenem je delavstvu naznanil, da ne prizna sovesta, da se na njih želje in prošnje ne bode oziral, ampak delal po lastni volji in nastavljal kogar boče on hotel. Gosp. Guzelj je s tem prelomil svojo obljubo, ki jo je dal v Ljubljani zastopnikom NSZ, katerim je obljubil, da Laureta ne bode nastavljal v tovarno. Sicer pa tudi on nima te pravice, kajti vlada je izgnala Laureta in nima sekretar takih ljudi nastavljal. S tem ni samo napravil krivice delavstvu in prelomil besede napram NSZ, ampak je postopal tudi proti vladnemu ukrepu. V tovarni je pustil vse nemško uradovanje, vse nemške napise in

koč višek nedopustnosti dal blagajno v roke bratoma Winkler.

To doživlja narodni proletarijat danes po dveh letih svojega osvobodjenja. Če mislijo naši kapitalisti, da bodo delavstvu odvzeli s tem pogum in ga potisnili k tlom, se motijo. Zapravljajo si na, da vsako nasilje rodi odpor.

Vlado pozivljamo, da pošlje v Sevnico sekretarja, ki bode izvrševal svojo dolžnost napram vladi in napram delavstvu. Delavstvo zahteva, da se takoj odstranijo v podjetju vsi nemški napisi, odslovo nemški uradniki, ki so sovražni slovenskemu delavstvu, predvsem pisar baron Grunt-schreiber, nastavi v podjetje zavedno slovensko uradništvo in pošlje takoj ravnatelja Slovenca!

V interesu vlade je, da delavstva, ki je ostalo do danes narodno-zavedno, ne razburja in ga ne tira v vrste zapeljancev in pahne s tem v nesrečo državo in njega!

Ti pa, narodno-zavedni jugoslovanski proletarijat, pokaži, da se zaveda svoje pravice in svoje sile. Ne kloni, hodi trdno naprej po začrtani poti in zmaga bode Tvoja! Zmagal pa bode brez nasilja, brez krvi in bajonetov, zmaga Ti bo prinesel Tvoj glas ob volitvah! Drago Vojska.

Tedenske vesti.

— Koroška nas kliče. Objubljena informativna predavanja o Koroški, katera priredi Narodni svet za Koroško se vršijo prihodnji teden in sicer v tej vrsti: V ponedeljek dne 28. junija: Ptuj, Maribor, Slov. Gradec, Laško, Trzin, Krško, Litija, Višnja gora, Velike Lašče. V torek 29. junija: Ormož, Šoštanj, Rogatec, Radeče, Kostanjevica, Vrhnika, Trebnje, Ribnica. V sredo 30. junija: Slov. Bistrica, Ljutomer, Sevnica, Skofja Loka, Novo mesto, Kamnik, Žužembek, Kovčevje. V četrtek 1. julija: Celje, Zg. Radgona, Gornji grad, Šmarje, Brežice, Radovljica, Brdo. V petek 2. julija: Maribor, Kranjska gora, Mokronog, Črnomelj, Cerknica. V soboto 3. julija: St. Lenart v Slov. Gorici, Vransko, Konjice, Kozje, Kranj, Metlika, Loč. Lepaki in letaki so se že razposlali in sicer županstvu sedeža sodniškega okraja. Vse krajevne faktorje in društva prosimo da podpirajo županstvo pri razpošiljanju lepakov in oskrbe sporazumno z njim dvorano za predavanje ter določijo uro. Predavanje se vrši popoldne ali zvečer.

— Prihod regenta v Zagreb. 22. t. m. je prispel v Zagreb regent Aleksander, kjer so ga zelo slovesno sprejeli. Na večernem banketu je odlikoval regent bana dr. Laginjo in zagrebskega nadškofa dr. Bauerja z redom sv. Save I. reda. Dalje je imenoval generala Plivelica in Maistra za častna adjutanta kralja Petra. Drugi dan je posetil regent zagrebsko katedralo, kjer ga je pozdravil zagrebski nadškof v spremstvu vseh škofov svoje nadškofije. Po kratkem cerkvenem opraviilu se je vrnil regent v banski dvorec, kjer je sprejemal deputacije.

— Zakaj vse se brigajo svobodno-miselni de. okrat. V „Slov. Narodu“ z dne 25. t. m. se neki vernik strano pritožuje, da se v naših cerkvah ne moli za kralja Petra, ter hoče pojasniti, zakaj se to ne godi. Verniku v „Slov. Narodu“ svetujemo, da sam popravi to opustitev katoliške cerkve v Jugoslaviji s tem, da sam zmoli par rožnih vencev vsak večer sebi v pomirjenje in v zadovoljenje. Ne vem zakaj se hoče na vsak način ljubezen do vladarja prenesti iz srca na jezik, kakor je bilo v Avstriji, po koje navadah vernik zdihuje.

— Prosto potovanje po Jugoslaviji. Kakor se poroča iz ministrstva za notranje zadeve, v bodoče ne bo treba več potnih listov za potovanje po državi. Vsak potnik pa bo moral imeti svojo legitimacijo.

— Za profesorja slavisti na zagrebskem vseučilišču je imenovan prof. doktor Murko.

— Država za pesnika. Ministrski svet v Beogradu je sklenil povodno jubileja srbskega pesnika Alekse Šantića, da bo dobil Šantić do svoje smrti 10.000 dinarjev državne pokojnine letno.

— Za 20 milijonov kron je bil prodan kip našega kiparja Meštrovića »Kraljevič Marko«. Kupil ga je neki Anglež.

— Za djakovskega škofa je poto-papeške bule imenovan Aksamović.

— Tiskarski štrajk v Beogradu se je te dni končal, ker se je dosegel sporazum glede plač med tiskarnami in stavci.

— Toča v Bački. V okolici Zente in Zomborja je zadnje dni padla toča, ki je napravila precej škodo na žitu.

— Ženske porotnice. Z dne 20. junija je v Pragi začelo zopet poslovati porotno sodišče. V prvo jury je bilo izzrebanih sedem žen.

— V Španiji se širi kuga. Kakor poročajo iz Pariza se je pojavilo v Španiji več slučajev kuge. Na francoski meji so ukrenili že potrebne varnostne priprave, da se ta nevarna bolezen ne zanese tudi v Francijo.

— Tifus na Poljskem. Na Poljskem se širi tifus tako hitro, da je vsled tega ogrožena celo vsa ostala Evropa. Boj proti tej

bolezn, osobito otežkoča vojno stanje z Rusijo. Zlasti je ta bolezen razširjena po Galiciji, kjer je ljudstvo najbolj zanemarjeno.

— Velik požar je divjal te dni v ruskem mestu Kovno. Nastal je v starem delu mesta, kjer so hiše večinoma lesene. Ogenj se je razširil s tako naglico, da je bilo celo mesto v največji nevarnosti. Gasilci so bili ves dan na delu, a se jim je šele proti jutru posrečilo omejiti požar, ki je vpepelil nad 200 poslopij.

— Poljedelski delavci nameravajo stavkati v Angliji. Po vesteh iz Londona se je bati, da v kratkem izbruhne po celi Angliji stavka poljedelskih delavcev.

Ljubljana.

— Prireditve ob regentovem prihodu. O priliki regentovega obiska se vršijo množične prireditve, od katerih naj navedemo le glavne: 26. junija sprejem in sprevod po mestu; 27. junija služba božja v stolni in evangelijski cerkvi, obisk univerze, poklonitev šolske mladine na Kongresnem trgu, popoldne ljudska veselica na Koslerjevem vrtu; 28. junija se odpelje regent s spremstvom na Gorenjsko in obišče Kranj, Bled in Trzin; zvečer koncert Glasbene Matice v Unionu; 29. junija obišče regent Celje in Maribor, nakar se preko Brežic odpelje v Zagreb in Zemun.

— Ljubljano zapusti v kratkem poveljnik dravske divizije general Krsta Smiljanić, osvoboditelj našega Korotana. Kakor znano je imenovan za pomočnika vojnega ministra in odide v Beograd takej po posetu regenta v Sloveniji.

— Deželni muzej v Ljubljani je prevzela vladna komisija v državno upravo in s tem v državno last.

— Ljubljanski občinski svet je dovolil 100 tisoč kron prispevka za priprave za dostojen sprejem prestolonaslednika Aleksandra.

— Vlomilci ne prenehajo. Detektivni policijskega ravnateljstva so sicer zaprli 17 vlomilcev, a vlomilska gospoda dela naprej. Ni dvoma, da imajo vlomilci svojo organizacijo, katero vodi v zločinskih krogih zelo znani preizkušeni zločinec, ki je pa tako previden, da mu ni mogoče priti do živega. Poleg vroma v cerkve na Jesenicah, so bili te dni izvedeni v Ljubljani sledeči vromi: Na Rimski cesti št. 18 je bilo odnešenih 18 kilogramov masti; Mariji Bolha na Sv. Petra cesti je bil odnešen kovčeg; v Sodnijski ulici 3 je bilo vlomljeno v podstrešje in je bil odnešen črn kovčeg.

Maribor.

— Nar.-soc. mladina v Mariboru priredi v nedeljo, dne 4. julija t. l. v vseh prostorih Narodnega doma svojo letošnjo veselico z obširnim in jako zabavnim sporedom. Opozorjamo na to vse somišljenike in prijatelje.

— »Mariborsko sokolsko okrožje« hoče pri svojem izletu, združenim z javnim nastopom, ki ga prireja pri Sv. Lenartu v Sl. gorici, prvič pokazati sad svojega dela v sokolski telovadnici. Naše uspehe v letu 1920 ste že videli pri dnevu naraščaja dne 13. t. m. Tokrat pa nastopa tudi članstvo, ki si je z ozirom na velevažnost prelepega trga Sv. Lenart v Sl. gorici v narodnem oziru izbralo ravno ta kraj za cilj svojega izleta, kamor odhaja v nedeljo dne 27. t. m. ob 5. uri zjutraj od »Narodnega doma« v Mariboru. Upamo, da bo, če ne tja vsaj nazajgrede dovolj kmečkih voz na razpolago. Vse prijatelje Sokolstva vabimo k obilni udeležbi.

— Pri okrajnem glavarstvu v Mariboru. Pod tem naslovom smo v

zadnji številki prinesli notico, v kateri naš dopisnik, po naknadno došlih informacijah, nedvomno pretirava glede uradnih razmer pri okr. glavarstvu. Točnejše pojasnilo v prihodnji številki.

Celje.

— Ustanovitev Jugoslovanske Matice v Celju se je vršila dne 19. junija zvečer v veliki dvorani Narodnega doma. Po pozdravu predsednika ustanovnega odbora gospoda Sancina je govoril v imenu JDS gospod Prekoršek in v imenu NSS tov. Zabrak. Slednji je povdarjal, da je naloga Jugoslovanske Matice delovati med narodom v in izven mej našega kraljevstva. Naš narod je treba dvigniti na višjo kulturno stopnjo, ker le tedaj ga bodo tudi drugi narodi vpoštevali. Na poziv gospoda Luznika in Sancina k pristopu k Jugoslovanski Matici se je zborovanje zaključilo. Ob tej priliki smo primorani sledeče pribiti. V Celju, nekdanj tako narodno zavednem mestu, je postalo v tem oziru vse nekoliko mrtvo, kar Celjanom ne služi v čast, pač pa v sramoto. Če se pa je hotelo dokumentirati s to udeležbo številno Slovencev v Celju, potem stojimo na jako slabih nogah. Če prirede naši narodni nasprotniki sestanke, so ti polnoštevno obiskani. Priporočamo zato Jugoslovanski Matici, naj obrača veliko pozornost na to, da se v narodu zatre ta gnusni materializem, v katerega se vedno globlje pogrezamo. Dokler ne vzgojimo ljudstva, da bo samo sebe spoštovalo in ljubilo, ne bomo uživali med svetom ugleda. Zato kličemo z vso dušo: V boj za idealno vzgojo naroda, pristopajte k Jugoslovanski Matici, katera nam bode vodnica in vzgojiteljica našega naroda!

— Porota v Celju. Pri zadnji porotni obravnavi v Celju so bili obsojeni radi tatvine usnja na Celjskem kolodvoru Avgust Koščič na 7 let, Franc Pečovnik na tri leta in C. Pečovnik na 4 leta težke ječe. Oproščen soglasno pa je bil Alojz Višnar, železničar v Celju. Četudi je g. Višnar političen nasprotnik, mu vendar častitamo, ker se mu je navzlic raznim mahinacijam posrečilo dokazati svojo nedolžnost.

— V prid verižništvu in v škodo ljudstvu. V mesecu aprilu so se cene nekaterim živilom nekaj znižale, in takoj so prekupci to izkoristili. Postopanje trgovca Ivo Čaterja v zadevi vagona jale se mora javno izjasniti. Ko so se cene temu važnemu živežu pocenile na 60 do 70 vinarjev pri komadu, je vlada dovolila izvoz jale v Nemško Avstrijo v obsegu 150 vagonov. Dovoljenje za izvoz enega vagona tega blaga je

dobil v Celju tudi g. Ivo Čater. Ker pa so se mu jale skvarila, jih je skušal prodati domačemu prebivalstvu. Preizkušnja po neki stranki je dognala, da so jale neuporabne. Na tozadevno opazko je Ivo Čater omenil, da ga malo briga to, ker on ne bo škode trpel, temveč država. Čudno se nam zdi, da bi država podpirala enake spekulacije. Če ima, ali je imel v tedanjem času gospod Čater kakšnega strica na merodajnem mestu, nam sicer ni znano, toda bilo bi verjetno.

Ptuj.

— Takozvani mestni svet je sklenil, zaprositi deželno vlado, naj ukine mestno avtonomijo in prevzame vse posle mesta. Kako dalekosežne posledice za razvoj mesta bo imel ta sklep — ako se uveljavi — navzlic protestom celokupnega meščanstva, nima ta neizvoljeni, demagogički svet niti od daleč pojma. Svet je uveljavil svoj sklep na lastno pest, ne da bi povprašal meščanstvo za mnenje ter obrazložil, kaj ga je privedlo na to, da podira svobodo mesta, ki že obstoja več stolet. Med drugim bo mestno učiteljstvo izpostavljeno samopašnosti eventuelne klerikalne vlade, kakor je bilo in je še po Kranjskem.

Čudno postopanje. V Ptuj se je potegoval za nemško trgovino Schulzka zaveden Slovenec. Odbili so mu prošnjo. Sedaj izvevmo da je dobil omenjeno trgovino zagrozen Nemec Hoinig. Le tako naprej!

— Za Ornika proš. Ob prevratu 1918 je izgnil župan in pek Ornik iz Ptuja. Vzela ga je noč. V Ptuj je ostal njegov mlajši sin, ki mu je z dovoljenjem ali brez dovoljenja prav pridno pošiljal živila v tisti ljubni nemški Gradec. Zdaj se je pa našel v Ptuj odvetnik, ki je, kakor se nam poroča, že tretjič prošil na vlado, da se sme Ornik, pek in bivši župan, zopet vrniti na torišče svojega prejšnjega plodnosnega kulturnega delovanja. Gospod odvetnik je ob prevratu in po prevratu imel vso narodnost v zakupcu. Danes pa prosil za povrnitev Ornika, slovenozrca, renegata, danes so spet vrata njegove pisarne odprta Nemcem in Judom, kakor so bila pred vojno in to na vročih tleh ptujskih.

Finančno oblast v Ptuj bi vljudo vprašali, kam se je poslalo onih 5 zabojev tobaka, ki so se peljali 19. junija med 10—15 praznimi zaboji na kolodvor iz glavne tobakarne. Pri splošnem pomanjkanju tobaka se iz Ptuja izvažajo tobak po zabojih. Presimno pojasnila.

Iz stranke.

Posnemajte! Na občnem zboru krajevnega organizacije NSS v Zagorju ob Savi so zbrali člani za »Novo Pravdo« 170 kron z geslom: »Smo reveži, a ne berači, ki prosijo miloščine pri kapitalistih.«

Redni občni zbor krajevnega organizacije N. S. S. v Zagorju ob Savi, se je vršil dne 20. t. m. popoldne v gostilni g. Jan ter je bil dobro obiskan. Po poročilu predsedstva, tajništva in blagajničarja je tov. Vojska (iz Ljubljane) z jedrnatimi besedami stvarno orisal delovanje in smeri NSS, ter opravičeno ožigal za našo ljudstvo škodljivo delovanje dosedanjih političnih strank. Za svoj

govor je žel vsestransko odobravanje in priznanje. Pri volitvah je bil izvoljen sledeči odbor: Predsednik: Juh Leopold; podpredsednik Grm Franc; odborniki: Malovrh Franc, Kokol Ernest, Trebušak Lovro, Murvič Vinko, Juvan Franc, Taufer Franc, Križnik Luka, Bostič Drago, Anžur Ivan, Svetec Aleksander; namestniki: Firm Ignac, Koprivc Tone. Na predlog tov. Vojske se je nabralo za tiskovni sklad »Nove Pravde« 170 K. S pozivom na požrtvovalno in vsrtašno delo vsega odbora in vseh pristavev je predsednik zaključil občni zbor.

Dopisi.

V Bistrici pri Mariboru je še vedno precej tistega neumno nemškega duha, ki se je v minulih avstrijskih časih tako lepo šepiril po celi naši dravski dolini.

Zlasti je zatočišče nemškutarje tukajšnje gasilno društvo, kateremu je, kakor se zdi, edini namen, reševati nekdanjo, a sedaj že izgubljeno nemško slavo. Med člani je več možakarjev, ki se kar ne morejo otresti spomina na nekdanje avstrijske ponemčevalne razmere, načelnik pa je še sedaj naravnost zagrozen nemškutar in hujskač. V nedeljo, dne 30. maja t. l. je imelo to društvo gasilno vaajo, pri kateri se je ponosno poveljevalo, pardon »komandiralo« — v blaženi nemščini, kar je med zavednim prebivalstvom vzbudilo seveda precej pozornosti, deloma posmeha, pa tudi nevolje.

Ali je tem možakarjem nemška »špraha« še vedno bolj »nobel«, pa se ne zavedajo, kako se s tem smešijo pred treznimi ljudmi, ali jih pa mika, da bi malo izživeli, najbrž pa oboje. Vsekakor bi jim svetovali za danes, naj se spametujejo, ako je mogoče, če ne, bo treba pač na drug način poskrbeti za red.

Ptuj. Odvetniki, židje in Súdmarka: trilogija ptujске tragedije. Odvetnikov v Ptuj je nad mero veliko. Človek bi mislil, da ne morejo živeti in vendar živijo vsi izvršno in prav dobro; zato pa tudi ptujskim nemčurjem gre izborna, ker imajo za vsako svojo pregreho za sabo slovenske zagovornike. Saj to ni slabo sričevalo za slovenske odvetnike, je le samo dokaz, da so zmožni in prav dobri odvetniki, kajti če se potegujeta za eno stvar Slovenec in nemčur, je prav gotovo, da

ptujski naivni zagovorniki ne vedo. In sedaj tretji del tragedije. Ravno v tem času, ko dobiva Ptuj te izključno nemški govoreče žide, ki bodo imeli v Ptuj največje industrijsko podjetje, ravno sedaj se je osnovala v Nemškem Gradcu Súdmarka za »odrešitev« teh naših omejenih krajev kot Ptuj in Maribor. Vprašam ptujске zagovornike: ali niso to eksponenti nemške Súdmarke? Ali ne spadajo oni v zapor, namesto da se jim gladijo in pripravljajo tla za njih delo? Pravijo, da bo Ptuj celo toliko dozorel, da bodo poklicali tudi Ornika nazaj? — Kdo naj naredi red v Ptuj?

Zagorje ob Savi. Gospod narodni poslanec Čobal Miha je spet prišel k sapi, ter skuša zopet zasesti zlati stolček kot vodja zagorskega proletarijata. Brezdvomno se mu to ne posreči, ker je znana stvar, da mu delavstvo ne veruje in ne zaupa ter mu želi, naj mirno uživa mastno penzijo. — Judovski eldorado je postalo naše Zagorje, kjer verižijo ogrski in nemški krivonosci. Govori se, da zasluži taka judovska pijavka pri vozu apna, postavljenem v Banat, 15.000 K, celo tudi nad 20.000 kron. Na tak način se v okviru Jugoslavije odira naše ljudstvo, tuji privadranici pa bogatijo na naš račun. Naša vlada in oblasti seveda to mirno gledajo, ker gre za tuje drugorodce, domačinu bi se že na prste stopilo.

Gospodarstvo.

Sajenje tobaka dovoljeno. Kakor se poroča iz Beograda, je vlada dovolila pričenši s prihodnjim letom sajenje tobaka v Sloveniji. Dovoljenje bo izdajala uprava monopolov. V Sloveniji se bo gojil predvsem tobak za pipo.

Padanje cen v Sarajevu. V zadnjem času se opaža tu pri vseh predmetih padanje cen, zlasti pa pri kolonialnem in manufakturnem blagu. Cena sladkorja je padla od 97 K na 76 K, a kavi od 96 K na 80 K.

Praščice za sladkor sme z dovoljenjem izvoziti na Češko zagrebska mestna aprovizacija in sicer 75 vagonov praščic za 25 vagonov sladkorja.

Pričetek žetve na Ogrskem. Na južnem Ogrskem se je že pričela žetev žita.

Prepovedan izvoz volne iz Rumunske. Rumunska vlada je prepovedala izvoz volne. Trgovinsko ministrstvo je zaplenilo vse zaloge volne in jo bo samo razdelilo med posamezna industrijska podjetja, ki bodo morala izdelovati posebne vrste tkanin, katerim bo določilo cene istotako ministrstvo.

»Trgovsko združbo češkoslovaških bank v Nemčiji« osnujejo češkoslovaške banke z namenom, da se pospešuje eksport in import z Nemčijo.

Svoboden promet z žitom v Franciji. Zemljedska skupina v francoskem senatu je izrazila mnenje, da bi morala Francija v gospodarskem letu 1920/21 v trgovini z žitom vzpostaviti popolno svobodo.

Ukinjenje prisilnega gospodarstva na Nemškem. V nemškem ministrstvu za prehrano so se vršila zadnje dni važna posvetovanja, na katerih se je sklenilo ukinitje prisilnega gospodarstva. Vse tozadevne omejitve morajo odpasti do 1. oktobra. Naprej se ukine prisilno gospodarstvo z ribami, nato s sočivjem, mesom, mastjo in drugimi živilci.

List ministrstva za agrarno reformo. Ministrstvo za agrarno reformo bo začelo v kratkem izdajati lasten »Glasnik«, v katerem bodo natisnjene vse službene navedbe, statistični material in članki o agrarni reformi.

Znižane cene za meso na Francoskem. Francoski minister za prehrano je te dni izdal naredbo, s katero se spričo možnega padanja cen klavne živine znatno znižujejo cene za meso.

Kdor dobiva list na ogled in ga ni vrnil, naj blagovoli takoj poravnati naročnino. Denar se lahko pošlje po poštni položnici ali poštni nakaznici. Naslov uprave je: Nova Pravda, Ljubljana, Gradišče št. 7.

Podpirajte
Jugoslovansko Matico!

Izdaja konzorcij »Nove Pravde«

Odgovorni urednik:

Anton Brandner.

Tiska »Učiteljska Tiskarna«

Najcenejši nakup.

cigaretnega papirja, in strožnic vseh vrst ter pralnega in toaletnega mila, papirja, kreme in drugega blaga na debelo pri trdki

ERKER & CERTALIC, Ljubljana,
Resljeva cesta 20.

Zahtevajte cenik. — Zahtevajte cenik.

Sodar

invalid, s svojim orodjem, išče dela, četudi le začasno. Pomdne na upravo Nove Pravda pod „SODAR“.

Suha bukova drva

vedno v zalogi po nizki ceni pri „Centrali drv“, Ahacijeva c. 10.

Somišljeniki,
naročajte in razširjajte
NOVO PRAVDO!
Zahtevajte naš list v vsakem
javnem lokalu!

Priporočam slavnemu občinstvu veliko izbiro špecerijskega blaga

po najnižjih cenah

v lastni trgovini **RUDOLF HERZOG**, Slovenska ulica števil. 16, Maribor.

Oglasi v „Novi Pravdi“ imajo najboljši in gotov uspeh!

Restavracija v „Narodnem domu“ v Mariboru

HINKO KOSIC

se priporoča za obilen obisk.

Naprave za izkoriščevanje sadja,

posebno pripravne za letošnjo bogato letino sadja in druge zelenjadi, pripravljene za takojšnje odpošiljatev iz kraja v Jugoslaviji. Sušilnice vsake vrste, vsakovrstni pralni in pripravljalni stroji za konzerviranje sadja in zelenjadi, ventilatorji, stroji z zaklopnici za izdelovanje marmelade s pralnim aparatom, pripravo za pasiranje in drugo, čebri novi in rabljeni iz mecesovine in smrekovine za prevoz sadja na razpolago.

Tozadevne dopise je uposlati na upravništvo lista pod šifro „Sadje 1920.“

Jadranska banka

sprejema vloge na hranilne knjižice, žiro- in druge vloge pod najugodnejšimi pogoji.

Prevzema vse bančne posle pod najugodnejšimi pogoji.

Beograd, Celje, Dubrovnik, Kotor, Kranj, Ljubljana, Maribor, Metković, Opatija, Sarajavo, Split, Sibenik, Zadar, Zagreb, Trst, Wien.

Poslovne zveze z vsemi večjimi kraji tu- in vnozemstvu.

Mariborska eskomptna banka.

Vabilo na subskripcijo delnic.

Redni občni zbor dne 31. majnika 1920 je sklenil zvišati delniško glavnico od 6 na 10 milijonov kron ter pooblastil upravni svet izdati 10.000 komadov novih delnic po K 400.— nominale pod sledečimi pogoji:

1. Starim delničarjem se zagotovi opcijska pravica na ta način, da pripadejo na pet starih delnic dve novi delnici po kurzu K 700.—.

Za izvrševanje opcijske pravice je treba deponirati delnice pri centrali v Mariboru, ali pri njenih podružnicah v Murski Soboti in Velikoveu.

2. Ostalih 4000 delnic se prepusti po kurzu K 850.— novim delničarjem.

3. Delnice participirajo na čistem dobičku banke od 1. julija 1920.

4. Kurzni dobiček po odbitku stroškov in pristojbin se dodeli rezervnemu zakladu.

5. Kupnino je pri prijavi polno vplačati. Od tega zneska se povrnejo 5% obresti do 30. junija 1920.

6. Prijavi se lahko osebno pri banki v Mariboru in pri njenih podružnicah v Murski Soboti in Velikoveu ali pismeno s priloženo tiskovino v času od 1. do vštetega 30. junija 1920.

7. Dodelitev delnic si pridrži upravni svet.

Upravni svet Mariborske eskomptne banke.